

Plats för alla utom de mest sårbara

Kvartal den 14 november 2017

”Kan en förälder verkligen knyta an till sitt lilla barn om han hela tiden är hög på LSD när de leker tillsammans?” Det är Rufus, ett av de nu vuxna barnen i den smärtsamma dokumentärfilmen ”Christianias barn” (På SVT Play t o m 22 november), som ställer frågan när han minns sin uppväxt i Köpenhamns ”fristad” Christiania med en far som var narkoman.

Christiania skulle bli ett stort äventyr, med fri kärlek och kravlöshet för vuxna som var trötta på att behöva inordna sig under samhällets förväntningar. Här skulle alla människor och livsstilar vara välkomna, även samhällets utstötta. Men för många av de barn som växte upp i hippiekommunen på 1970- och 80-talen blev det en barndom i rännstenen.

De vuxna barnen berättar i filmen om hur de brukade springa omkring oövervakade och lortiga, och blev ofrivilliga vittnen till sina föräldrars experiment med knark och sex. ”Vi blev fort små vuxna”, säger en kvinna som minns hur hon och flera av de andra Christiania-barnen behövde växa upp tidigt att kunna ta hand om, och skydda sig, själva. På grund av fristadens ideologi, att dörrarna skulle stå öppna för alla som hippierörelsen ansåg avvek från samhällets normer, drogs inte bara missbrukare till Christiania utan även psykiskt sjuka och kriminella. Det gjorde området skrämmande och farligt för barn. I filmen vittnar de vuxna barnen om att både de själva och många av deras kamrater utsattes för övergrepp.

I dokumentärfilmen visas rörliga bilder av hur barnen i Christiania släpade varandra på vagn i leran och hur ett spädbarn oförståande iakttar en vuxen som antingen är påverkad eller psykotisk. När några av dessa barn många år senare konfronterar sina föräldrar och frågar hur de kunde tillåta en så otrygg uppväxt, framhärdar flera av dem själviskt i att Christiania var ett idealistiskt samhällsprojekt som trots allt var värt att försöka förverkliga.

En av de få, halvhjärtade ursäkterna stannar kvar hos mig: ”Vi trodde naivt att alla var snälla om de fick drägliga förhållanden. Vi hade fel.” Är det inte så som också vi i Sverige resonerar om ett av våra egna sociala experiment, som gjort samhällets gemensamma utrymmen mer otrygga för barn?

I den naiva Christiania-andan att alla människor måste vara välkomna att sätta sin prägel på gemensamma miljöer, har exempelvis kommunala parker och barnavdelningar på folkbiblioteken tillåtits bli tillhåll för ungdomsgång och missbrukare. Den som invänder mot detta befinner sig nästan alltid i minoritet, och skälls för att vara en inskränkt person.

Den dominerande uppfattningen bland politiker och debattörer från höger till vänster är att våra gemensamma utrymmen ska fungera som fristäder åt hemlösa, psykiskt sjuka och dem som bara saknar en lokal. Där ska skötsamma besökare snällt samsas med samhällets olycksbarn, vilka under goda och bekväma materiella förhållanden kommer att förbättras och rehabiliteras. Som en bibliotekarie betecknande skrev när debatten om den sociala oron på biblioteken tog fart för två år sedan (10/6 2015): ”Du får lukta illa på biblioteket. Du får vara ledsen, du får vara sjuk, du får vara

ung och vild. Det finns gränser, men de gränserna ska inte få dikteras av en finlitterär medelklass som vill ha ett utrymme de själva kan vara nostalgiska över.”

I sitt numera ökända debattinlägg i Svenska Dagbladet påstod Roger Mogert, Stockholms kulturborgarråd (S), att de som efterfrågar trygga bibliotek bara är ute efter att använda stöket på biblioteken som ”slagträ mot Den Andre” (11/10).

Men som den havererade drömmen om Christiania så tydligt visade, har en politisk idealism av det här slaget ett pris: barns oskuld och trygghet. För att vara ett samhälle som stoltserar med att anlägga ett ”barnperspektiv” på de flesta frågor, och som inte tillåter lekplatser som avviker från Europastandarder för barns fysiska säkerhet, tänker vi förvånansvärt lite på hur ett barn uppfattar ”sjuka och vilda” människor i just en lekpark eller på ett bibliotek. Kommer barnet att glädjas åt att det inte bara är ”medelklassen” som vistas där utan en smältdegel av människor med olika erfarenheter? Eller kommer det att känna sig hotat av att komma i kontakt med individer vars handlingar inte går att förutse och bedöma? En nära vän var djupt bekymrad efter att ha tagit med sin lille son till ett lokalt bibliotek där ett ungdomsgäng hängde i sofforna på barnavdelningen och demonstrativt pratade grovt om sex inför barnen. Hon lät inte pojken springa fritt i lokalen och titta på böckerna, eftersom hon uppfattade platsen och situationen som otrygg.

Genom att inte upprätthålla normerna för hur man får bete sig i gemensamma utrymmen, hoppas många av oss förmodligen att vi i längden skapar ett mer tolerant och öppet samhälle åt våra barn. Dessvärre är det troligare att vi i allt högre utsträckning tillåter barn från alla delar av samhället att vistas i påtagligt otrygga miljöer, därför att vuxna måste manifesteras sin egen vidsynthet.

Johan Wennström